

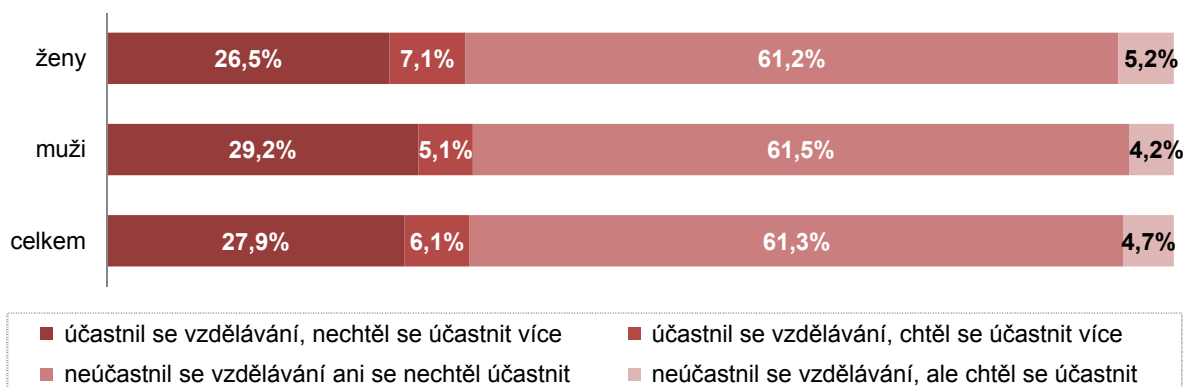
4. Přístupy ke vzdělávání a důvody neúčasti

Část předcházející kapitoly týkající se neformálního vzdělávání byla věnována motivacím a očekáváním, s nimiž respondenti vstupovali do vzdělávacích aktivit. V dané souvislosti byly předloženy detailnější údaje o zastoupení vybraných (pozitivních i negativních) motivů k účasti v pracovně i mimopracovně orientovaných vzdělávacích aktivitách. Vedle důvodů k účasti byl v rámci šetření AES věnován prostor také zjišťování překážek, jež respondentům ve sledovaném dvanáctiměsíčním období v rozšíření vzdělávacích aktivit zabraňovaly nebo byly důvodem jejich neúčasti ve formálním a neformálním vzdělávání.

4.1. Přístupy ke vzdělávání

Graf 4.1 předkládá rozdílné přístupy respondentů k jejich vzdělávání probíhajícímu v průběhu 12 měsíců před dotazováním¹. Jednotlivé kategorie v něm byly sestrojeny tak, aby vypovídaly nejen o samotné účasti na vzdělávání (formální a neformální vzdělávání v tomto případě rozlišováno nebylo), ale také o ochotě respondentů začít se vzděláváním (pakliže se ve vybraném období nevzdělávali), či zvýšit svou participaci na vzdělávání (u těch, kteří se již vzdělávali). Za účelem odstínění vlivu studentů prvotního formálního vzdělávání, zachycuje většina grafů v této kapitole pouze charakteristiky osob starších 25 let (včetně).

Graf 4.1. Přístupy k formálnímu a neformálnímu vzdělávání dle pohlaví

Pozn.: 25 – 69 let

Převažující skupinou z hlediska účasti a vůle k dalšímu zapojení do vzdělávání jsou osoby, které se v příslušných 12 měsících před dotazováním nevzdělávaly, a neměly v úmyslu se vzděláváním začít (61,3%). Méně zastoupení, nicméně tvořící stále relativně početnou skupinu jsou (s 27,9%) ti, kteří se ve

¹ Připomínáme, že vzdělávání nemuselo probíhat po celé sledované období. Mohlo začít kdykoli v průběhu 12 měsíců před dotazováním a ve stejném intervalu mohlo také kdykoli skončit. Nemuselo ve vybraných 12 měsících ani začít, nýbrž mohlo navazovat na dříve započaté vzdělávání.

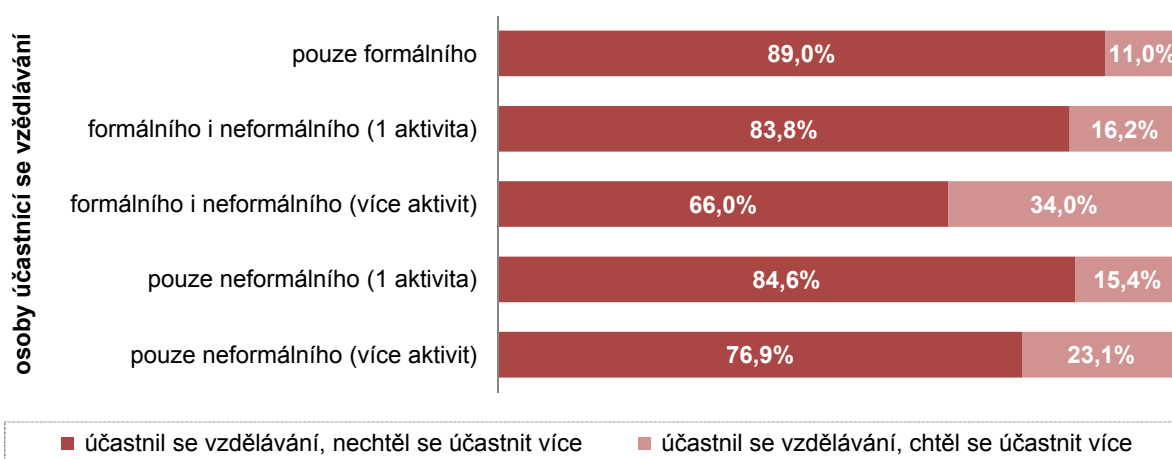
sledovaném období podíleli na vzdělávání, ale nenabývali v jeho průběhu dojmu, že by svou účast měli či chtěli nějakým způsobem navyšovat či rozšiřovat.

Stručněji vyjádřeno, 89,2% respondentů by na širší svých vzdělávacích aktivitách nic neměnilo, na rozdíl od zbývajících 10,8 % osob, které, přestože se vzdělávání neúčastnily, uvedly ochotu se účastnit (4,7%) nebo zvažovaly zintenzívnění či rozšíření doposud absolvovaného vzdělávání (6,1 %).

Co se týče rozložení jednotlivých přístupů ke vzdělávání z perspektivy pohlaví, data nevyovídají o hlubších odlišnostech. Mezi těmi, kteří v uplynulém období uvažovali o započítí či zvýšení své účasti ve vzdělávání jen mírně převažují ženy. Vůli k dalšímu zvyšování svého dosavadního zapojení do vzdělávání jich vyjádřilo 12,3 %, přičemž mezi muži stejně odpovědělo 9,3 % dotázaných.

Rozdělení přístupů ke vzdělávání podle účasti na jednotlivých typech vzdělávání je zachyceno v grafu 4.2. Účastníci vzdělávání starší 25 let byli rozčleněni podle svého zapojení do formálního a neformálního vzdělávání, případně podle počtu aktivit neformálního vzdělávání, které navštěvovali v posledních 12 měsících. Nejvyšší podíl osob, jež ve sledovaném období neuvažovaly o rozšíření svých vzdělávacích aktivit, je mezi účastníky pouze formálního vzdělávání. Spokojenost s rozsahem své vzdělávací činnosti zde vyjádřilo 89%. Relativně nejvyšší zastoupení osob, jež by svou vzdělávací činnost nerozšiřovaly, lze částečně vysvětlit okolností, že studijní programy formálního vzdělávání se spíše vyznačují časovou náročností a intenzivní, často každodenní přípravou. Uvážíme-li, že 63% účastníků pouze formálního vzdělávání od 25 let spojilo své obvyklé (převažující) ekonomické postavení s výkonem výdělečné činnosti, lze se domnívat, že jim na rozšiřování jejich vzdělávání nemusel zbývat čas. V dané souvislosti je však nutné zohlednit také vysoký podíl studentů vyšších ročníků vysokých škol, účastnících se tzv. prvotního vzdělávání.

Graf 4.2. Vůle k rozšíření účasti ve vzdělávání dle podoby dosavadního zapojení

Pozn.: 25 – 69 let

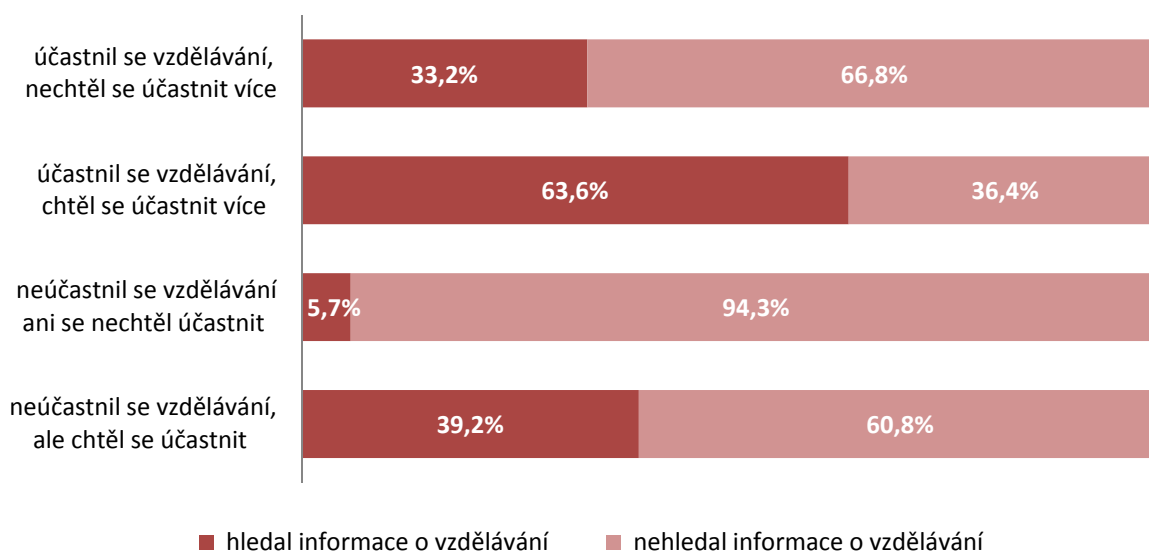
Relativně vysoký podíl osob (84,6%), spokojených s dosavadní mírou svého zapojení do vzdělávání byl také ve skupině osob, které ve sledovaném období jednoho roku absolvovaly pouze jednu aktivitu neformálního vzdělávání. V daném případě je nutné připomenout, že významná část neformálních

vzdělávacích aktivit byla vyvolána vnějšími požadavky, čímž nebyla silně podepřena vnitřními motivy. Lidé, kteří se vzdělávání (např.) „museli účastnit“² nemuseli být dostatečně motivováni k dalšímu vlastnímu zapojení do vzdělávacích aktivit.

Relativně nečastěji by rozsah svého vzdělávání dále rozšířili lidé, kteří se účastnili několika vzdělávacích aktivit. Mezi účastníky několika aktivit neformálního vzdělávání vyjádřila nespokojenost s dosavadní mírou zapojení téměř čtvrtina respondentů (23,1%). Mezi lidmi, kombinujícími formální vzdělávání s vícenásobným zapojením do vzdělávání neformálního bylo s mírou dosavadní účasti nespokojených 34%³.

Ochota vzdělávat se, pakliže není čistě proklamativní, se v první řadě promítá do prvotního zájmu o vzdělávání, tzn. do času a energie vynakládané za účelem obstarávání nezbytných informací o nabídkách kurzů, školení, přednášek či seminářů realizujících se v blízkém či vzdáleném okolí. V daném směru jsou přirozeně nejaktivnější lidé, kteří v uplynulých 12 měsících uvažovali o rozšíření své účasti ve vzdělávání či o vzdělávání svých blízkých. Mezi účastníky vzdělávání uvažujícími o dalším vzdělávání vyhledávalo informace o možnostech vzdělávání 63,6%. Výrazně nižší aktivita směřující ke zvýšení informovanosti o nabídkách vzdělávání je naopak patrná mezi lidmi, kteří o dalším navýšení probíhajících vzdělávacích aktivit neuvažovali. Nadpoloviční většina (přesněji 66,8%) osob, které nezvažovaly rozšíření vzdělávání, významné úsilí na shromažďování informací o vzdělávacích aktivitách neprojevila. Nejpasivnější byli v daném směru lidé, kteří se v uplynulých 12 měsících nevzdělávali a neuvažovali o započetí vzdělávání. V této skupině se o možnostech na poli vzdělávacích programů informovalo pouhých 5,6%.

Graf 4.3. Poptávka po informacích o vzdělávání dle zapojení do vzdělávání a vůle k rozšíření zapojení

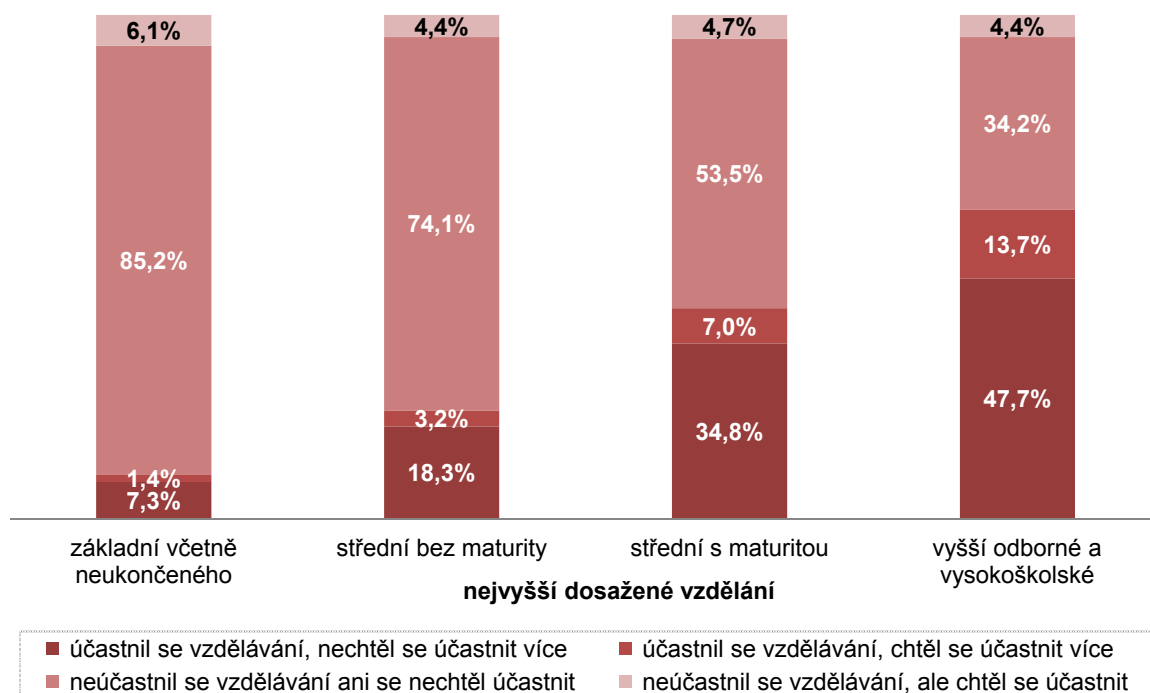

² Odpověď „musel jsem se účastnit“ souvisí zejména s motivy pracovní orientovaného neformálního vzdělávání. Více viz kapitola 2.4.2.

³ Interpretace rozdělení je v dané skupině problematická vzhledem k nízkému počtu pozorování.

Hovoříme-li o shromažďování informací týkajících se možností a nabídek vzdělávání či o jednotlivých přístupech ke vzdělávání, vyjadřujeme tím (zjednodušeně řečeno) minimální či prvotní úsilí, jež jednotlivci vynakládají na cestě ke zvyšování vlastní kvalifikace, aktualizace či rozšiřování svých obzorů, znalostí a zkušeností a zlepšování svého postavení na trhu práce. Jedná se o aktivitu, která do značné míry pramení z významu, který jedinci vzdělávání přisuzují. Z rozložení zachyceného v grafickém znázornění 4.4 vystupují zřetelné odlišnosti v zastoupení jednotlivých přístupů ke vzdělávání uvnitř rozdílných vzdělanostních skupin. S notnou dávkou obecnosti lze říci, že s narůstajícími stupni dosaženého vzdělání stoupá zastoupení osob, které se v posledních 12 měsících vzdělávaly. Vzdělávající se spokojení s mírou svého zapojení do vzdělávacích aktivit představují se 47,7 procentními body nejpočetnější skupinu mezi vysokoškoláky. Jejich zastoupení se s klesajícími vzdělanostními příčkami výrazně snižuje a to až k 7,3 procentním bodům u skupiny se základním vzděláním. Srovnatelný pokles lze pozorovat také u vzdělávajících se osob, které uvažovaly o dalším vzdělávání. Zatímco 13,7% vysokoškoláků, účastnících se vzdělávání, zvažovalo rozšíření svých vzdělávacích aktivit, mezi středoškoláky s maturitou bylo ve stejné situaci 7% osob a mezi lidmi s nejvýše základním vzděláním pouhých 1,4% osob. Mezi respondenty, kteří se nevzdělávali a nechtěli se vzdělávat, je situace relativně obrácená. Jejich zastoupení společně s klesajícími stupni formálního vzdělání vzrůstá. Zatímco u vysokoškoláků starších 25 let je jejich podíl relativně nízký, týká se 34,2% osob ve skupině, mezi lidmi s nejvýše základním vzděláním vzrůstá více než dvojnásobně na hodnotu 85,2%.

Graf 4.4. Přístupy k formálnímu a neformálnímu vzdělávání dle nejvyššího dosaženého vzdělání

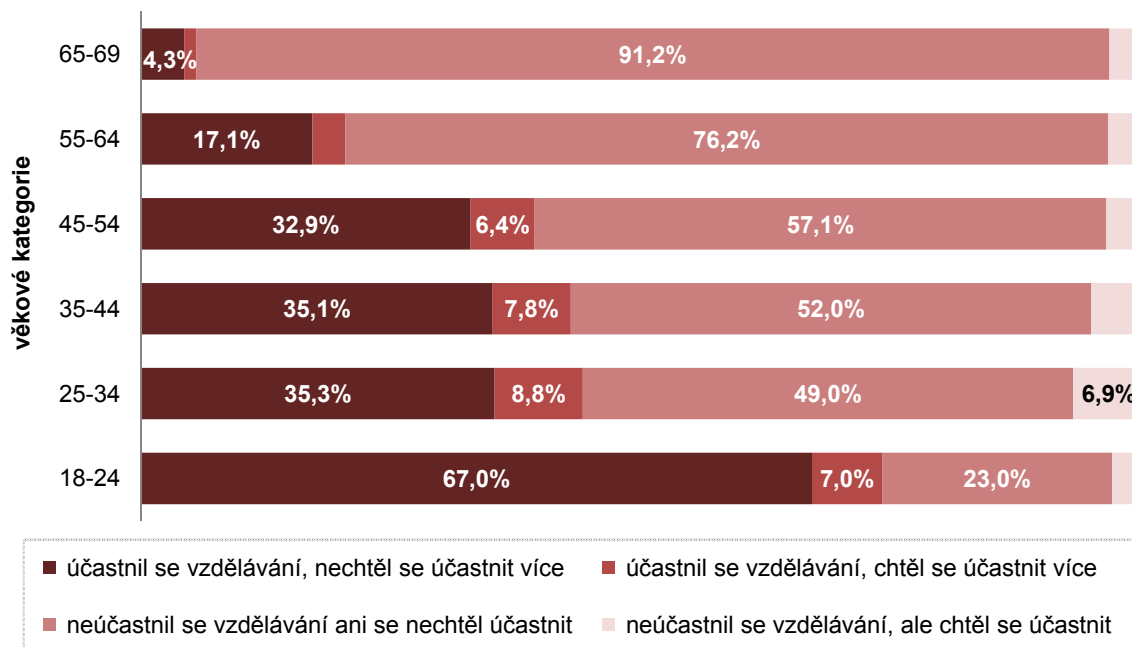
Rozložení přístupů ke vzdělávání uvnitř vzdělanostních skupin může odrážet řadu souběžně působících faktorů. Mimo sociálně-psychologických faktorů zde mohou vstupovat do hry odlišné hodnotové orientace (motivace, očekávání a vzdělanostní aspirace) odkazující v řadě případů do minulosti směrem k relativně stabilním náhynostem získaným v rámci socioekonomického či kulturního prostředí rodiny. Vzdělanostní aspirace, motivace a hodnotové orientace prostupují přístupy jednotlivců (a rodin) ke škole a vzdělávání. Na jedné straně hrají roli relativně stabilních mechanismů ovlivňujících délky vzdělanostních drah s rozdílnými počty vzdělanostních přechodů. Na druhé straně stimulují k celkově vyšším investicím času a energie vynaloženým za účelem osvojování nových znalostí a zkušeností. Specifické hodnotové orientace odkazují k oceňování vzdělávání jakožto nesamozřejmé (tzn. nestejně distribuované) hodnotě o sobě. Vzdělávání přirozeným způsobem vstupuje nejen do fázování životního běhu, ale také do rozvrhování či naplňování volného času v dětství, mládí, dospělosti i stáří.

Volba vzdělanostní dráhy, tzn. promítání očekávání, cílů, zájmů a přání do pole vzdělanostní nabídky směřuje k profesní orientaci a specializaci. Lidé setrvávající delší dobu uvnitř soustavy formálního vzdělávání procházejí vyšším počtem vzdělanostních přechodů a získávají odbornost, která je v bezpočtu případů zvýhodňuje také na trhu práce. Kvalifikovanější uchazeči se uplatňují v odborně náročnějších a žádanějších povoláních, v nichž složitost práce spíše vybízí k pravidelné aktualizaci znalostí a dalšímu investování času, energie a financí za účelem zvyšování šancí na profesní růst, dosažení vyšších příjmů či platového ohodnocení. Investice do vzdělávání směřuje k dalšímu zhodnocování již nashromážděného lidského kapitálu. Nerovnoměrné rozložení vzdělávání z pracovních důvodů popsané v kapitole věnující se neformálnímu vzdělávání upevňuje zjištění, že vzdělanější lidé se častěji z pracovních důvodů účastní neformálního vzdělávání. Jsou u nich spíše zesíleny nejen vnitřní motivace (vzdělanostní aspirace či potěšení ze vzdělávání), ale lze u nich častěji očekávat také výraznější vnější motivace spojené s potřebou dostát kvalifikačním požadavkům.

Z grafu 4.5, znázorňujícího rozdělení jednotlivých přístupů ke vzdělávání uvnitř věkových skupin, je patrný výrazný převis vzdělávajících se osob, které neuvažovaly o rozšiřování svých vzdělávacích aktivit směrem k věkově mladším skupinám. Mezi lidmi z nejmladší šetřené skupiny ve věku od 18 do 24 let by své vzdělávání dále nerozšiřovalo 67%, což není překvapivá skutečnost, přihlédneme-li k již zmíněné relativně vyšší vytiženosti aktivitami souvisejícími s vykonáváním „řádného studia“ středních, vyšších odborných či vysokých škol. S pozvolným rozvojem životních drah včetně přirozených diskontinuit souvisejících se základními životními přechody (vstupováním na trh práce, zakládáním rodiny, rodičovstvím, apod.) dochází k relativně prudkému odlivu osob od systému formálního vzdělávání. U starších věkových kategorií v rozmezí věku od 25 do 54 let je zastoupení vzdělávajících se, kteří se nechtěli vzdělávat dále poloviční ve srovnání s nejmladšími respondenty. Podíl těch, kteří se nevzdělávali a nechtěli se vzdělávat, u nich naopak z původních 23 % narůstá na dvojnásobek. Životní přerody související s proměnami společenských rolí způsobují, že seberealizace prostřednictvím vzdělávací činnosti ustupuje s rostoucím věkem do pozadí a uvolňuje prostor seberealizaci v dalších sférách produktivního života. Trend klesající návratnosti osob do dalšího vzdělávání doprovázející rostoucí věk respondentů může být do jisté míry také důsledkem jejich vyššího přilnutí ke zvyklostem produkovaným

„minulým vzdělávacím systémem“, v němž bylo veškeré vzdělávání součástí tzv. počátečního vzdělávání⁴.

Graf 4.5. Přístupy k formálnímu a neformálnímu vzdělávání dle věku

Pozn.: 18 – 69 let

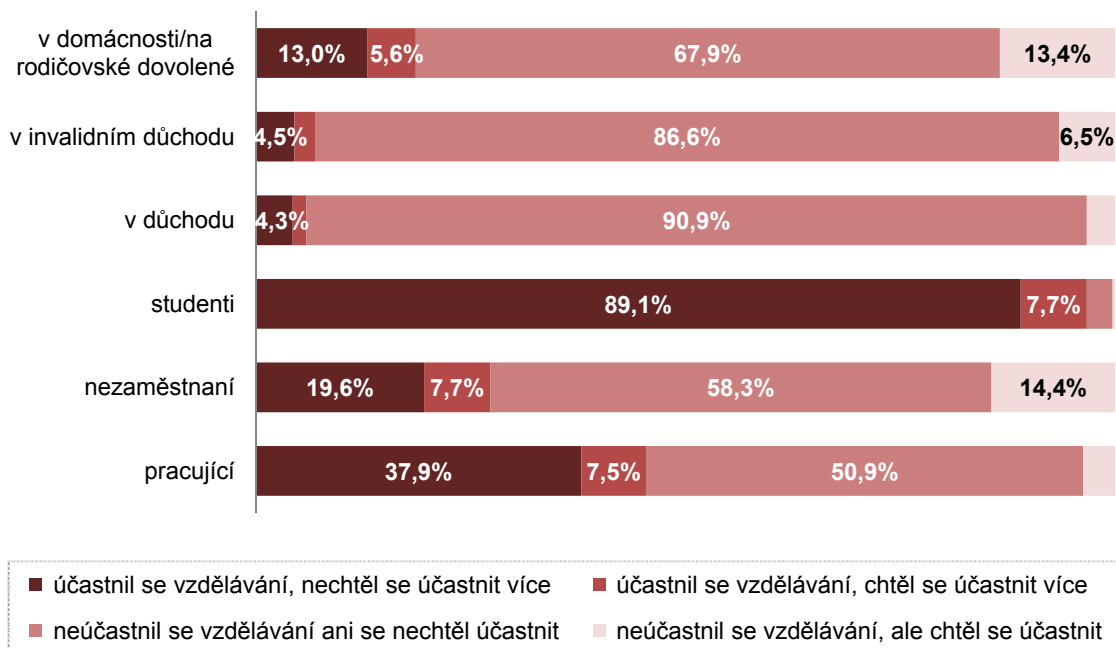
Rozložení přístupů ke vzdělávání uvnitř jednotlivých věkových skupin vystihuje na jedné straně relativně prudký pokles v počtu vzdělávajících se osob, ke kterému dochází v okolí 25. roku života. Na druhé straně potvrzuje, že vzdělanostní rozvoj či dráhy řady lidí v daném věku nekončí a pokračují (byť v odlišné formě a s jinou intenzitou) také ve středním věku či ve stáří. Jak bylo uvedeno, při tvorbě kategorií nebylo rozlišováno formální a neformální vzdělávání. Je tedy nutné připomenout, že křivky formálního a neformálního vzdělávání divergují se zvyšujícím se věkem. Zatímco účast ve formálním vzdělávání s rostoucím věkem strmě klesá, participace na neformálním vzdělávání vykazuje spíše vzestupnou tendenci.

Jak je patrné z grafu 4.6, rozložení jednotlivých přístupů ke vzdělávání se liší mezi osobami s rozdílným ekonomickým postavením. Mezi pracujícími se vzdělávání účastnilo 45,4% respondentů, což je dvojnásobek ve srovnání s nezaměstnanými (27,3%) a pětinasobek ve srovnání s ekonomicky neaktivními osobami (8,6%). Přestože byla účast pracujících ve vzdělávání relativně nejvyšší, více než třetina z nich (37,9%) byla s mírou svého zapojení spokojena a svou účast ve vzdělávání by nezvyšovala. Můžeme připomenout, že významná část pracujících mohla mít dobrovolné či povinné vzdělávání zpřístupněno svými zaměstnavateli. Ekonomicky neaktivní lidé, zejména osoby ve starobním a invalidním důchodu se vzdělávání účastnili nejméně, lidé v invalidním důchodu a osoby v domácnosti či

⁴ Rabušicová, Milada. Rabušic, Ladislav [Eds.]. *Učíme se po celý život? O vzdělávání dospělých v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 2008.

na rodičovské dovolené však ve srovnání s ostatními skupinami deklarovali poměrně vysokou vůli účastnit se vzdělávání. I tak jsou však osoby, které se vzdělávání neúčastnily, ale chtěly se zapojit, se 14,4% nejvíce zastoupeny mezi nezaměstnanými.

Graf 4.6. Přístupy k formálnímu a neformálnímu vzdělávání dle ekonomického postavení⁵

Pozn.: 18 – 69 let

⁵ 3 p. b. studentů, kteří se neúčastnili vzdělávání mohou představovat osoby, které se v blízké době chystaly (znovu) zapojit do vzdělávacího systému (sběr dat pro šetření probíhal z velké části v letních měsících).

4.2. Obtíže a důvody neúčasti

Tato část kapitoly se zaměřuje na konkrétní kategorie důvodů, jimiž respondenti vysvětlovali svou (další) neúčast ve formálním či neformálním vzdělávání (pokud se neúčastnili či jim dosavadní míra zapojení do vzdělávání vyhovovala) či bariéry, které jim zabraňovaly v rozšíření jejich vzdělávacích aktivit (pakliže si přáli více se vzdělávat).

Vybrané důvody lze klasifikovat do čtyř tříd⁶:

- *Situační obtíže* odpovídající životní situaci jednotlivce (např. nedostatek času z pracovních či rodinných důvodů)
- *Institucionální obtíže* pramenící z praktik a procedur upravujících zapojení do vzdělávání (kurzovné, vstupní požadavky)
- *Dispoziční obtíže* vztahující se k postojům jednotlivce k dalšímu vzdělávání. Jedná se o obtíže, které často pramení z nedostatku motivací
- *Informační obtíže* týkající se nedostatku informací o aktuální nabídce vzdělávání

Nejvýznamnější překážky odrazující ženy a muže od zapojení do vzdělávacích aktivit, popř. rozšíření jejich stávajícího vzdělávání, jsou zachyceny v grafu 4.7. Nejčastěji vybrané důvody neúčasti jsou zde předkládány odděleně pro skupiny s rozdílnými přístupy ke vzdělávání a podle pohlaví.

Nejčastěji uváděný důvod neúčasti odrazující od vstupu do vzdělávání (u osob, které se nevzdělávaly) či rozšíření vzdělávacích aktivit je spojený s vnitřní motivací. Početné skupiny mužů i žen jednoduše necítili potřebu se vzdělávat. Nabídka vzdělávacích aktivit či programů, o níž věděli, nenabízela z jejich pohledu využitelné znalosti a dovednosti⁷. Nepotřebnost vzdělávání vyjadřovali častěji lidé, kteří nezvažovali zapojení do vzdělávání (41,6% odpovědí). Mezi důvody uvedenými osobami, které se vzdělávaly, ale necítily potřebu účast zvyšovat, představovala nepotřebnost (dalšího) vzdělávání 28% odpovědí.

Nejvýznamnější překážkou znesnadňující zapojení do vzdělávání ženám, jež se žádného vzdělávání neúčastnily, jsou rodinné povinnosti. Vybraná obtíž se týkala 32,9% odpovědí žen dané kategorie. Trojice překážek nejčastěji uváděných muži, kteří se nevzdělávali, ale chtěli se vzdělávat, směřovaly k charakteristikám vzdělávacích aktivit. Nejčastěji uváděným problémem (týkajícím se 19,8% mužů v dané skupině) byla výše nákladů, jež by zvažované vzdělávání obnášelo, 14,9% odpovědí poukazovalo na nevyhovující čas konání výuky a 10,8% na neadekvátní obsah.

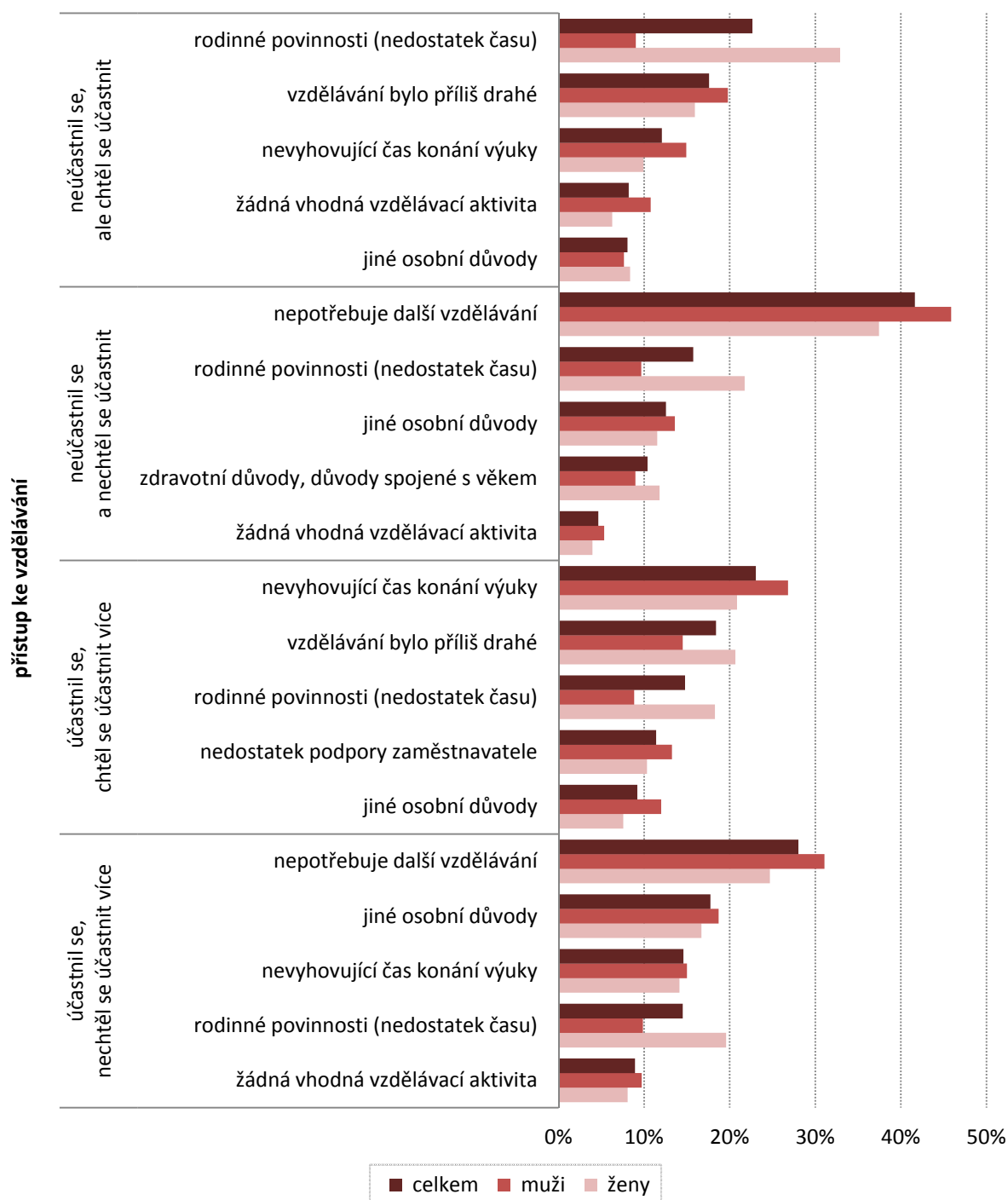
Necelá čtvrtina (21,7%) příčin, jimiž ženy, které se nechtěly vzdělávat, zdůvodňovaly svou neúčast ve vzdělávání, souvisela opět s rodinnými důvody. O konkrétní povaze rodinných důvodů lze pouze spekulovat, nejpravděpodobněji se jednalo o povinnosti spojené s každodenním chodem domácnosti, popř. péčí o děti. Ženy zdůvodňovaly svou neúčast také svým věkem, který jakožto důvod neúčasti vybraly v 11,8% odpovědí, nebo jinými osobními důvody (11,5% odpovědí žen). Nejčastěji uváděné příčiny neúčasti mužů a žen, kteří neuvažovali v průběhu sledovaného období o zapojení do vzdělávání, se v dané skupině podobaly. Mezi důvody neúčasti mužů se často vyskytovaly jiné osobní důvody (s

⁶ Interpretace vybraných důvodů neúčasti ve vzdělávání může být problematická, uvážíme-li, že volba některých nabízených důvodů nemusí představovat pojmenování skutečné překážky ke vzdělávání, ale může souviset se snahou poskytnout přijatelné zdůvodnění neúčasti ve vzdělávání.

⁷ Vztah vzdělávání a jejich potřeb lze formulovat i obráceně. Jejich aktuální životní situace nevyžadovala, z jejich pohledu, další vzdělávání.

podílem 13,6%) následovány rodinnými povinnostmi, jež vyčerpávaly 9,7% odpovědí. Čtvrtá nejčastěji uváděná překážka mužů neuvažujících o vzdělávání souvisela s jejich věkem.

Graf 4.7. Nejčastější obtíže a důvody neúčasti dle přístupu ke vzdělávání celkem a dle pohlaví

Pozn.: pět nejčastějších důvodů neúčasti/dalšího nezapojení, 18 – 69 let, více možných odpovědí. Přehled dalších uváděných obtíží a důvodů neúčasti lze nalézt v tabulkách IV.V – IV.XI tabulkové přílohy.

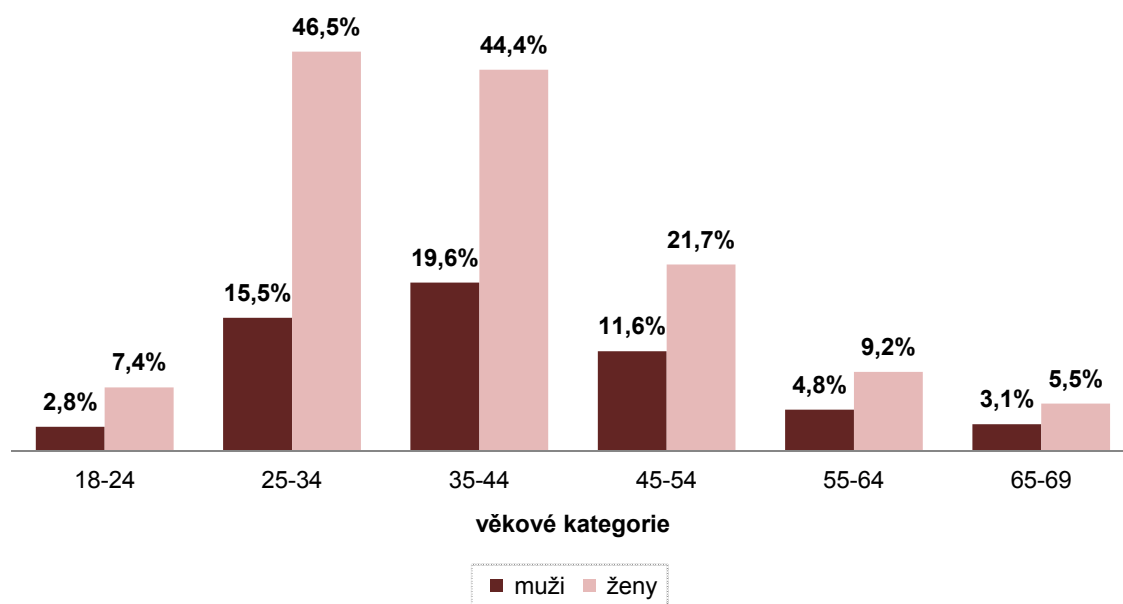
Lidé, kteří se v průběhu zjišťovaného období vzdělávali a zvažovali prohloubení či rozšíření svých vzdělávacích aktivit, uváděli jako nejčastější překážku dalšího zapojení nevyhovující čas konání

výuky. Doba konání představovala problém pro 26,8% mužů a 20,8% žen. Není bez zajímavosti, že se složení tří nejčastějších překážek u obou skupin nespokojených s mírou zapojení do vzdělávání shoduje. Účastníci zvažující rozšíření vzdělávání často řešili, podobně jako osoby usilující o vstup do vzdělávání, dodatečné náklady spojené s financováním vzdělávacích aktivit. Příliš vysoké výdaje spojené s vyšší účastí ve vzdělávání byly důvodem (či jedním z důvodů) další neúčasti pro 14,5% mužů a 20,7% žen zvažujících rozšíření účasti.

Podobně jako v dříve uvedených skupinách, ženy, jež ve sledovaném období nezvažovaly rozšíření svých vzdělávacích aktivit, zdůvodňovaly často svůj přístup rodinnými povinnostmi (19,6% žen z této kategorie). Druhý nejčastější důvod uváděný muži ve stejné skupině souvisel s jinými osobními důvody, jež představovaly 18,7% odpovědí.

Z grafu 4.7, který zobrazuje nejčastější důvody neúčasti, je patrné, že rodinné povinnosti představují relativně významnou překážku ve vzdělávání, zasahující všechny osoby bez ohledu na přístup ke vzdělávání. Daná skutečnost pouze rozvíjí dříve uvedenou poznámku, že zakládání rodiny značně proměňuje každodenní role účastníků a stává se možnou životní a vzdělanostní diskontinuitou zrychlující odliv osob od vzdělávání.

Graf 4.8. Rodinné povinnosti jako překážka vzdělávání dle věku a pohlaví

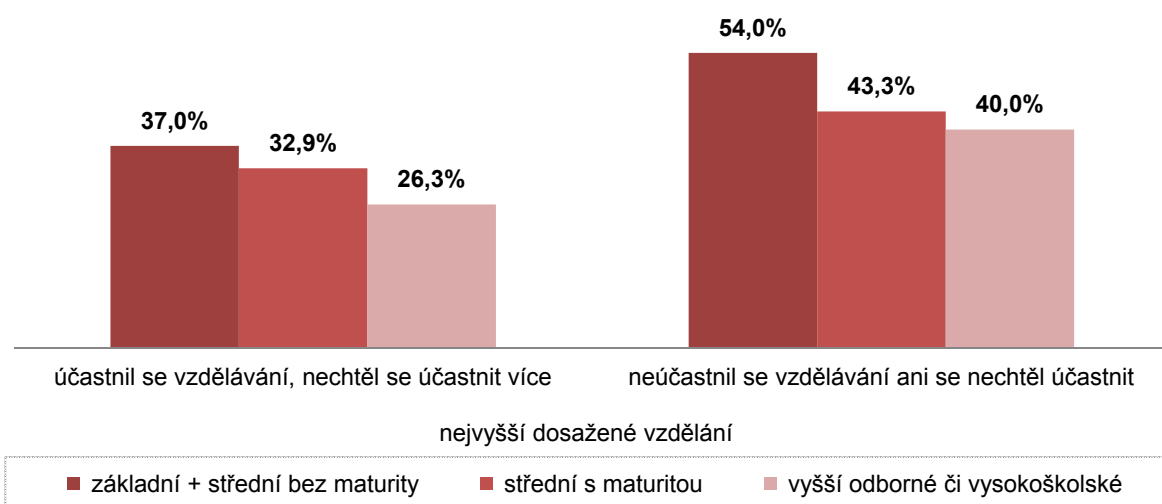

Pozn.: 18 – 69 let

Graf 4.8 zobrazuje zastoupení osob, kterým rodinné povinnosti stěžují zapojení do vzdělávání či komplikují možnost rozšíření jejich vzdělávacích aktivit. Rozložení grafu uspořádaného podle věku respondentů vykazuje odlišnou dynamikou u mužů i žen. Zatímco ve skupině mužů mezi 25 a 44 lety uvedla rodinné povinnosti jako překážku účasti necelá pětina osob, u žen to byl více než dvojnásobek. Převaha překážek stěžujících vzdělávání v souvislosti s rodinnými povinnostmi přetrvává také v pozdějším věku, přestože se postupně snižuje.

Významná část respondentů starších 25 let (39,8% žen a 48,1% mužů), kteří v průběhu sledovaného období neuvažovali o zapojení či rozšíření svých vzdělávacích aktivit, považovala své vzdělávání (či nevzdělávání) za dostačující a přiměřené jejich aktuálním potřebám. Častěji se jednalo o osoby s nižším dosaženým vzděláním či vykonavatele méně kvalifikovaných povolání.

Graf 4.9. Osoby, které se nepotřebovaly (dále) vzdělávat dle přístupu ke vzdělávání a nejvyššího dosaženého vzdělání

Pozn.: 25 – 69 let

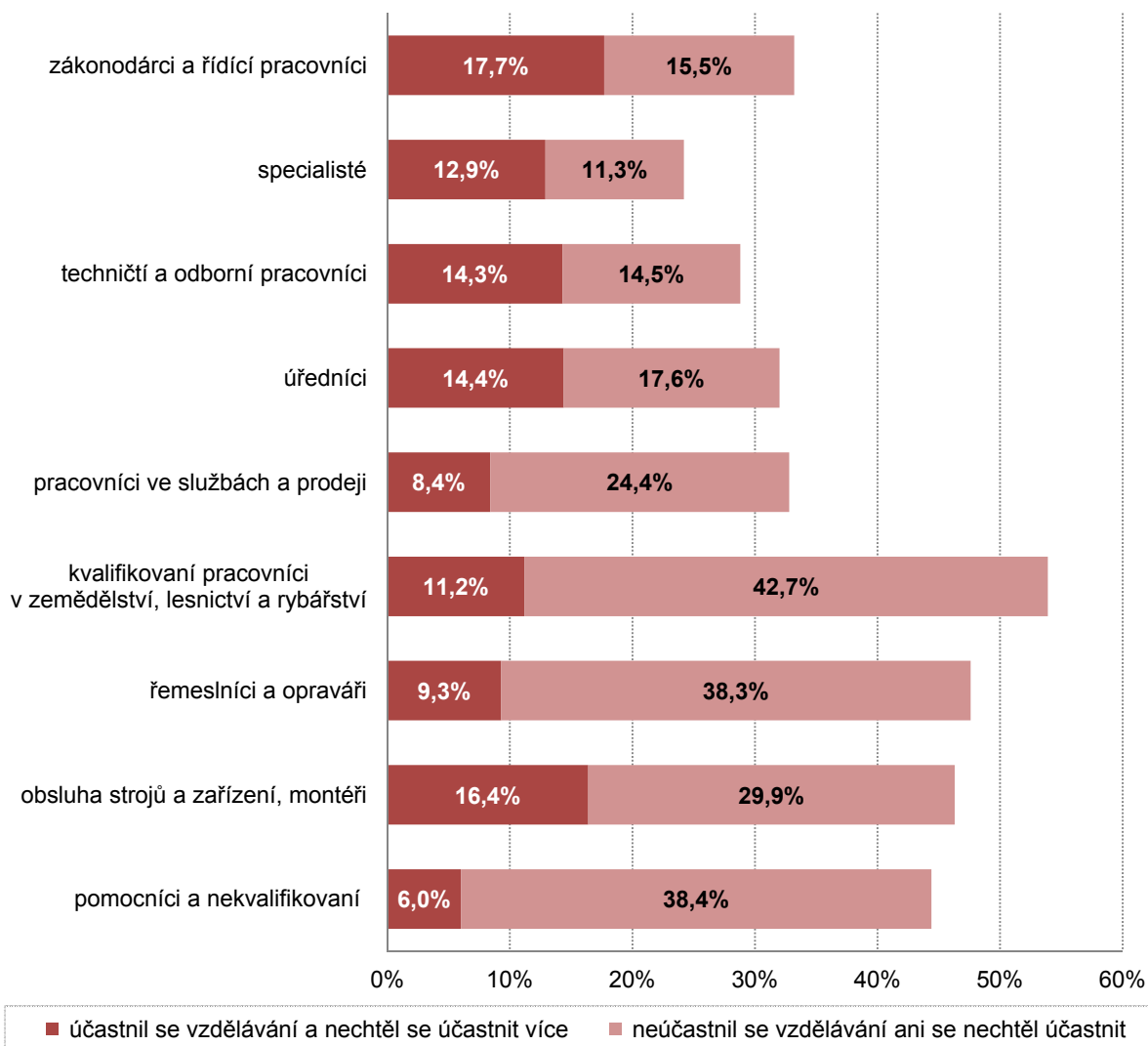
Jak bylo uvedeno v předchozí části kapitoly, motivace ke vzdělávání představuje komplexní a mnohvrstevný prostor propojující bezpočet vnějších i vnitřních motivů a životních zkušeností. Dalším z faktorů, které mohou podněcovat potřebu aktualizovat své dovednosti je povaha výdělečné činnosti, kterou jedinec vykonává.

Graf 4.10 zobrazuje zastoupení osob, které uvedly, že se ve sledovaném nepotřebovaly vzdělávat, v rámci hlavních tříd zaměstnání. Rozdělení v grafu naznačuje, že potřeba vzdělávat se obecně doléhá na osoby vykonávající složitější zaměstnání s vyšší úrovní dovedností. Lidé, kteří se v rámci sledovaného období nepotřebovali⁸ (více) vzdělávat se naopak častěji vyskytují ve třídách zaměstnání, jejichž výkon zahrnuje manuální práci (zejména třída pomocníci a nekvalifikovaní pracovníci) a/nebo je spojen s obecně nižší kvalifikací.

Srovnáme-li rozdělení osob, jež se v průběhu sledovaného období vzdělávaly, ale nepotřebovaly další vzdělávání, s těmi, kteří nepotřebovali jakékoli vzdělávání, vidíme výrazně hlubší propad vzdělávacích potřeb směrem k hlavním třídám ekonomické činnosti, které zahrnují profese s nižší úrovní dovedností. 42,7% kvalifikovaných pracovníků v zemědělství, lesnictví a rybářství se neúčastnilo vzdělávání, protože ho považovali za nevyužitelné, podobně jako 38,3% řemeslníků a opravářů či 38,4% pomocných a nekvalifikovaných pracovníků.

⁸ Skupina osob, které se nepotřebovaly (dále) vzdělávat, představuje podmnožinu osob z kategorií „účastnil se, ale nechtěl se účastnit více“ či „neúčastnil se a nechtěl se účastnit“. Představuje tedy osoby, které se nechtěly účastnit vzdělávání a jako důvod této neúčasti či neochoty rozšiřovat stávající vzdělávací aktivity uvedly, že „nepotřebovaly (další) vzdělávání/školení“.

Graf 4.10. Osoby, které se nepotřebovaly (dále) vzdělávat podle vykonávaného zaměstnání

Pozn.: pracující 18 – 69 let

IV. Přístupy ke vzdělávání a důvody neúčasti –

Tabulková příloha

IV. I. Přístupy k formálnímu a neformálnímu vzdělávání

%

	účastnil se vzdělávání		neúčastnil se vzdělávání	
	nechtěl se účastnit více	chtěl se účastnit více	nechtěl se účastnit	chtěl se účastnit
celkem	32,7	6,2	56,6	4,5
<i>podle pohlaví</i>				
muži	34,2	5,1	56,7	4,0
ženy	31,2	7,4	56,4	5,0
<i>podle věku</i>				
18-24	67,0	7,0	23,0	3,1
25-34	35,3	8,8	49,0	6,9
35-44	35,1	7,7	52,0	5,1
45-54	32,9	6,4	57,1	3,6
55-64	17,1	3,3	76,2	3,4
65-69	4,3	1,2	91,2	3,3
<i>podle vzdělání</i>				
základní	25,9	2,0	66,9	5,1
střední bez maturity	19,9	3,2	72,3	4,5
střední s maturitou	40,4	7,3	47,9	4,4
vyšší odborné a vysokoškolské	49,2	13,9	32,7	4,1
<i>podle ekonomického postavení</i>				
pracující	37,9	7,5	50,9	3,7
nezaměstnaný	19,6	7,7	58,3	14,3
student	89,1	7,7	3,0	0,3
důchodce	4,3	1,6	90,9	3,3
v invalidním důchodu	4,5	2,4	86,6	6,5
na rodičovské dovolené/ v domácnosti	13,0	5,6	67,9	13,4
<i>podle stupně urbanizace</i>				
hustě osídlená oblast	36,3	8,0	50,6	5,1
středně osídlená oblast	32,2	6,6	56,7	4,5
řídce osídlená oblast	30,3	4,6	61,1	4,0
<i>podle účasti</i>				
v informálním učení				
účastnil se	37,4	14,7	39,1	8,8
neúčastnil se	31,5	4,0	61,2	3,4

Pozn.: populace 18 – 69 let, řádková procenta. Mezi účastníky vzdělávání byly zařazeny osoby, které se účastnily alespoň jedné aktivity formálního nebo neformálního vzdělávání.

IV. II. Přístupy k formálnímu a neformálnímu vzdělávání – struktura osob dle účasti

%

	účastnil se vzdělávání		neúčastnil se vzdělávání	
	nechtěl se účastnit více	chtěl se účastnit více	nechtěl se účastnit	chtěl se účastnit
celkem	100	100	100	100
<i>podle pohlaví</i>				
muži	52,4	40,8	50,3	44,8
ženy	47,6	59,2	49,7	55,2
<i>podle věku</i>				
18-24	25,3	13,9	5,0	8,5
25-34	22,9	29,9	18,4	32,3
35-44	22,7	26,3	19,5	24,0
45-54	18,1	18,4	18,2	14,6
55-64	9,8	9,9	25,4	14,4
65-69	1,1	1,6	13,6	6,1
<i>podle vzdělání</i>				
základní	9,7	3,9	14,5	14,0
střední bez maturity	21,8	18,4	45,8	36,0
střední s maturitou	44,7	42,4	30,6	35,6
vyšší odborné a vysokoškolské	23,8	35,3	9,1	14,4
<i>podle ekonomického postavení</i>				
pracující	72,5	74,9	56,5	52,0
nezaměstnaný	3,0	6,2	5,2	15,9
student	19,9	9,0	0,4	0,4
důchodce	2,2	4,3	27,0	12,2
v invalidním důchodu	0,5	1,3	5,1	4,8
na rodičovské dovolené/ v domácnosti	2,0	4,4	5,9	14,6
<i>podle stupně urbanizace</i>				
hustě osídlená oblast	33,0	38,1	26,6	33,6
středně osídlená oblast	31,4	33,5	31,9	32,1
řídce osídlená oblast	35,6	28,3	41,5	34,3
<i>podle účasti</i>				
v informálním učení				
účastnil se	24,2	49,9	14,6	41,3
neúčastnil se	75,8	50,1	85,4	58,7

Pozn.: populace 18 – 69 let, sloupcová procenta. Mezi účastníky vzdělávání byly zařazeny osoby, které se účastnily alespoň jedné aktivity formálního nebo neformálního vzdělávání.

IV. III. Přístupy k formálnímu a neformálnímu vzdělávání (25 – 64 let)

%

	účastnil se vzdělávání		neúčastnil se vzdělávání	
	nechtěl se účastnit více	chtěl se účastnit více	nechtěl se účastnit	chtěl se účastnit
celkem	30,4	6,7	58,1	4,8
<i>podle pohlaví</i>				
muži	31,6	5,5	58,7	4,2
ženy	29,2	7,8	57,5	5,5
<i>podle věku</i>				
18-24	x	x	x	x
25-34	35,3	8,8	49,0	6,9
35-44	35,1	7,7	52,0	5,1
45-54	32,9	6,4	57,1	3,6
55-64	17,1	3,3	76,2	3,4
65-69	x	x	x	x
<i>podle vzdělání</i>				
základní	8,8	1,8	82,1	7,3
střední bez maturity	20,2	3,5	71,7	4,5
střední s maturitou	37,3	7,5	50,5	4,8
vyšší odborné a vysokoškolské	49,9	14,3	31,4	4,3
<i>podle ekonomického postavení</i>				
pracující	37,5	7,4	51,4	3,6
nezaměstnaný	17,6	7,7	58,8	15,9
student	78,9	19,3	1,8	0,0
důchodce	5,4	2,0	89,2	3,4
v invalidním důchodu	3,7	2,5	87,5	6,2
na rodičovské dovolené/ v domácnosti	13,1	5,9	68,2	12,8
<i>podle stupně urbanizace</i>				
hustě osídlená oblast	35,0	8,7	50,7	5,6
středně osídlená oblast	29,9	7,0	58,2	4,8
řídce osídlená oblast	27,1	4,8	63,8	4,3
<i>podle účasti</i>				
v informálním učení				
účastnil se	36,2	15,6	39,0	9,2
neúčastnil se	28,7	4,1	63,5	3,6

Pozn.: populace 25 – 64 let, řádková procenta. Mezi účastníky vzdělávání byly zařazeny osoby, které se účastnily alespoň jedné aktivity formálního nebo neformálního vzdělávání.

IV. IV. Přístupy k formálnímu a neformálnímu vzdělávání – struktura osob dle účasti (25 – 64 let)

%

	účastnil se vzdělávání		neúčastnil se vzdělávání	
	nechtěl se účastnit více	chtěl se účastnit více	nechtěl se účastnit	chtěl se účastnit
celkem	100	100	100	100
<i>podle pohlaví</i>				
muži	52,3	41,7	50,7	43,3
ženy	47,7	58,3	49,3	56,7
<i>podle věku</i>				
18-24	x	x	x	x
25-34	31,1	35,4	22,5	37,9
35-44	30,9	31,1	23,9	28,1
45-54	24,6	21,8	22,4	17,1
55-64	13,4	11,7	31,1	16,9
65-69	x	x	x	x
<i>podle vzdělání</i>				
základní	2,7	2,4	12,9	13,8
střední bez maturity	25,4	20,1	47,1	35,9
střední s maturitou	43,2	39,9	30,6	34,6
vyšší odborné a vysokoškolské	28,8	37,6	9,5	15,6
<i>podle ekonomického postavení</i>				
pracující	90,2	82,1	64,7	54,9
nezaměstnaný	2,9	5,8	5,1	16,4
student	1,8	2,1	0,0	0,0
důchodce	2,0	3,4	17,3	7,9
v invalidním důchodu	0,5	1,5	6,0	5,1
na rodičovské dovolené/v domácnosti	2,5	5,2	6,9	15,6
<i>podle stupně urbanizace</i>				
hustě osídlená oblast	34,4	38,8	26,1	34,4
středně osídlená oblast	31,4	33,6	31,9	31,5
řídce osídlená oblast	34,2	27,5	42,0	34,1
<i>podle účasti</i>				
v informálním učení				
účastnil se	26,3	51,6	14,8	42,1
neúčastnil se	73,7	48,4	85,2	57,9

Pozn.: populace 25 – 64 let, sloupcová procenta. Mezi účastníky vzdělávání byly zařazeny osoby, které se účastnily alespoň jedné aktivity formálního nebo neformálního vzdělávání.

IV. V. Důvody ze kterých se účastníci vzdělávání nechtěli vzdělávat více

%

	celkem	muži	ženy	pracující
nesplňoval nezbytné (kvalifikační) předpoklady	1,0	1,5	0,5	1,1
vzdělávání bylo příliš nákladné	8,0	7,0	9,0	6,3
nedostatek podpory zaměstnavatele	2,7	2,9	2,5	3,5
nedostatek podpory veřejných institucí	0,0	0,0	0,0	0,0
nevyhovující čas konání výuky	16,5	16,9	16,0	17,3
nevyhovující lokalita výuky	3,9	3,4	4,4	4,1
nemá přístup k PC/internetu potřebným pro dálkové studium	0,3	0,5	0,2	0,4
rodinné povinnosti (nedostatek času)	16,4	11,1	22,2	19,3
zdravotní důvody, důvody spojené s věkem	2,4	2,3	2,5	2,2
jiné osobní důvody	20,1	21,1	18,9	20,5
nebyla k dispozici vhodná vzdělávací aktivita	10,1	10,9	9,2	10,6
nepotřebuje další vzdělávání	31,7	35,0	28,0	32,6

Pozn.: sloupcová procenta, 18 – 69 let, více možných odpovědí. Obsahuje respondenty ze skupiny „účastnil se vzdělávání, ale nechtěl se účastnit více“. Mezi účastníky vzdělávání byly zařazeny osoby, které se účastnily alespoň jedné aktivity formálního nebo neformálního vzdělávání.

IV. VI. Nejdůležitější důvod, ze kterého se účastníci vzdělávání nechtěli vzdělávat více

%

	celkem	muži	ženy	pracující
nesplňoval nezbytné (kvalifikační) předpoklady	0,4	0,7	0,2	0,6
vzdělávání bylo příliš nákladné	6,1	5,1	7,2	4,2
nedostatek podpory zaměstnavatele	1,5	1,8	1,1	1,9
nedostatek podpory veřejných institucí	0,0	0,0	0,0	0,0
nevyhovující čas konání výuky	14,3	15,1	13,4	14,4
nevyhovující lokalita výuky	1,4	1,1	1,8	1,3
nemá přístup k PC/internetu potřebným pro dálkové studium	0,1	0,1	0,1	0,1
rodinné povinnosti (nedostatek času)	14,8	9,0	21,1	16,8
zdravotní důvody, důvody spojené s věkem	2,2	2,1	2,3	2,0
jiné osobní důvody	17,4	18,7	16,1	16,7
nebyla k dispozici vhodná vzdělávací aktivita	8,9	9,9	7,9	9,4
nepotřebuje další vzdělávání	32,8	36,5	28,9	32,7

Pozn.: sloupcová procenta, 18 – 69 let. Obsahuje respondenty ze skupiny „účastnil se vzdělávání, ale nechtěl se účastnit více“. Mezi účastníky vzdělávání byly zařazeny osoby, které se účastnily alespoň jedné aktivity formálního nebo neformálního vzdělávání.

IV. VII. Důvody ze kterých se neúčastníci se vzdělávání nechtěli vzdělávat

%

	celkem	muži	ženy	pracující
nesplňoval nezbytné (kvalifikační) předpoklady	1,5	1,3	1,6	1,5
vzdělávání bylo příliš nákladné	4,6	4,2	4,9	4,6
nedostatek podpory zaměstnavatele	3,4	4,0	2,8	5,3
nedostatek podpory veřejných institucí	0,0	0,0	0,0	0,0
nevyhovující čas konání výuky	4,7	6,1	3,3	8,1
nevyhovující lokalita výuky	2,1	2,2	1,9	2,7
nemá přístup k PC/internetu potřebným pro dálkové studium	1,3	1,2	1,5	0,9
rodinné povinnosti (nedostatek času)	18,4	11,1	25,7	19,9
zdravotní důvody, důvody spojené s věkem	12,1	10,3	14,0	2,7
jiné osobní důvody	24,7	15,7	13,6	17,0
nebyla k dispozici vhodná vzdělávací aktivita	5,4	6,1	4,7	8,0
nepotřebuje další vzdělávání	48,6	52,9	44,3	46,1

Pozn.: sloupcová procenta, 18 – 69 let, více možných odpovědí. Obsahuje respondenty ze skupiny „neúčastnil se vzdělávání a nechtěl se účastnit“.

IV. VIII. Nejdůležitější důvod, ze kterého se neúčastníci se vzdělávání nechtěli vzdělávat

%

	celkem	muži	ženy	pracující
nesplňoval nezbytné (kvalifikační) předpoklady	0,9	0,7	1,0	0,8
vzdělávání bylo příliš nákladné	2,9	3,2	2,7	3,1
nedostatek podpory zaměstnavatele	1,6	2,0	1,3	2,6
nedostatek podpory veřejných institucí	0,0	0,0	0,0	0,0
nevyhovující čas konání výuky	3,3	4,5	2,1	5,7
nevyhovující lokalita výuky	0,6	0,5	0,6	0,8
nemá přístup k PC/internetu potřebným pro dálkové studium	0,2	0,2	0,2	0,1
rodinné povinnosti (nedostatek času)	17,1	9,2	25,0	18,3
zdravotní důvody, důvody spojené s věkem	10,7	9,3	12,1	2,1
jiné osobní důvody	11,2	12,3	10,0	14,1
nebyla k dispozici vhodná vzdělávací aktivita	4,0	5,0	3,1	6,3
nepotřebuje další vzdělávání	47,5	53,1	42,0	46,0

Pozn.: sloupcová procenta, 18 – 69 let. Obsahuje respondenty ze skupiny „neúčastnil se vzdělávání a nechtěl se účastnit“.

IV. IX. Obtíže, se kterými se setkali účastníci vzdělávání, kteří se chtěli vzdělávat více

%

	celkem	muži	ženy	pracující
nesplňoval nezbytné (kvalifikační) předpoklady	5,5	8,5	3,5	5,1
vzdělávání bylo příliš nákladné	24,9	17,8	29,9	22,9
nedostatek podpory zaměstnavatele	15,5	16,2	14,9	17,1
nedostatek podpory veřejných institucí	0,0	0,0	0,0	0,0
nevyhovující čas konání výuky	31,2	32,8	30,1	38,1
nevyhovující lokalita výuky	9,6	6,2	12,0	9,7
nemá přístup k PC/internetu potřebným pro dálkové studium	1,3	1,5	1,1	0,6
rodinné povinnosti (nedostatek času)	20,0	10,8	26,3	20,0
zdravotní důvody, důvody spojené s věkem	3,0	1,2	4,3	1,3
jiné osobní důvody	12,5	14,7	10,9	12,6
nebyla k dispozici vhodná vzdělávací aktivita	12,0	12,7	11,5	11,2

Pozn.: sloupcová procenta, 18 – 69 let, více možných odpovědí. Obsahuje respondenty ze skupiny „účastnil se vzdělávání a chtěl se účastnit více“. Mezi účastníky vzdělávání byly zařazeny osoby, které se účastnily alespoň jedné aktivity formálního nebo neformálního vzdělávání.

IV. X. Nejvýznamnější obtíž, se kterou se setkali účastníci vzdělávání, kteří se chtěli vzdělávat více

%

	celkem	muži	ženy	pracující
nesplňoval nezbytné (kvalifikační) předpoklady	3,8	6,4	2,1	3,2
vzdělávání bylo příliš nákladné	18,0	12,7	21,5	14,8
nedostatek podpory zaměstnavatele	8,9	10,5	7,9	9,5
nedostatek podpory veřejných institucí	0,0	0,0	0,0	0,0
nevyhovující čas konání výuky	25,8	31,4	22,1	31,3
nevyhovující lokalita výuky	4,4	3,6	4,8	4,1
nemá přístup k PC/internetu potřebným pro dálkové studium	0,4	0,5	0,3	0,5
rodinné povinnosti (nedostatek času)	16,9	8,6	22,4	16,5
zdravotní důvody, důvody spojené s věkem	1,8	0,9	2,4	0,5
jiné osobní důvody	9,8	13,6	7,3	9,2
nebyla k dispozici vhodná vzdělávací aktivita	10,3	11,8	9,4	10,4

Pozn.: sloupcová procenta, 18 – 69 let. Obsahuje respondenty ze skupiny „účastnil se vzdělávání a chtěl se účastnit více“. Mezi účastníky vzdělávání byly zařazeny osoby, které se účastnily alespoň jedné aktivity formálního nebo neformálního vzdělávání.

IV. XI. Obtíže se kterými se setkali neúčastníci se vzdělávání, kteří se chtěli vzdělávat

%

	celkem	muži	ženy	pracující
nesplňoval nezbytné (kvalifikační) předpoklady	9,8	13,7	6,7	7,6
vzdělávání bylo příliš nákladné	25,8	27,9	24,1	21,4
nedostatek podpory zaměstnavatele	11,4	15,1	8,3	13,9
nedostatek podpory státních institucí	0,0	0,0	0,0	0,0
nevyhovující čas konání výuky	17,7	21,0	15,0	28,7
nevyhovující lokalita výuky	11,5	11,2	11,8	8,0
nemá přístup k PC/internetu potřebným pro dálkové studium	2,8	2,0	3,6	1,7
rodinné povinnosti (nedostatek času)	33,2	12,7	49,8	30,7
zdravotní důvody, důvody spojené s věkem	10,5	11,2	9,8	3,4
jiné osobní důvody	11,8	10,7	12,6	11,3
nebyla k dispozici vhodná vzdělávací aktivita	12,0	15,1	9,5	12,2

Pozn.: sloupcová procenta, 18 – 69 let, více možných odpovědí. Obsahuje respondenty ze skupiny „neúčastnil se vzdělávání, ale chtěl se účastnit“.

IV. XII. Nejvýznamnější obtíž, se kterou se setkali neúčastníci se vzdělávání, kteří se chtěli vzdělávat

%

	celkem	muži	ženy	pracující
nesplňoval nezbytné (kvalifikační) předpoklady	5,5	7,9	3,6	4,4
vzdělávání bylo příliš nákladné	15,7	17,4	14,4	13,7
nedostatek podpory zaměstnavatele	6,4	9,5	4,0	7,5
nedostatek podpory státních institucí	0,0	0,0	0,0	0,0
nevyhovující čas konání výuky	13,6	17,9	10,4	24,7
nevyhovující lokalita výuky	4,5	5,3	4,0	2,6
nemá přístup k PC/internetu potřebným pro dálkové studium	0,2	0,0	0,4	0,4
rodinné povinnosti (nedostatek času)	28,4	10,0	42,4	25,1
zdravotní důvody, důvody spojené s věkem	8,4	10,0	7,2	2,6
jiné osobní důvody	7,7	8,4	7,2	8,4
nebyla k dispozici vhodná vzdělávací aktivita	9,5	13,7	6,4	10,6

Pozn.: sloupcová procenta, 18 – 69 let. Obsahuje respondenty ze skupiny „neúčastnil se vzdělávání, ale chtěl se účastnit“.